

till: Obs Special den 8 juli 1996

Krönikör: Hillevi Helmfrid

Rudolf Höss var lägerkommendant vid Auschwitz. Självbiografen som han skrev innan han avrättades ger en bild av en människa som förlorat kontakten med sig själv och istället klivit in i en roll.

Under tiden i Auschwitz plågas Höss av att vara "för vek". Någonstans inom honom finns ett korn av medkänsla för fångarna. Denna "svaghet" visar han dock inte för någon. *"Den svarta uniformen hade blivit mig alltför kär för att detta skulle kunna förmå mig att lägga av den igen"*, skriver han.

Att leda ett förintelesläger är en extrem uppgift i yttre bemärkelse. Men kommendanten Höss inre tillstånd är skrämmande nog inte alls extremt. Psykologen Claes Janssen som analyserat Höss' självbiografi skriver: *Han företedde inga abnorma drag. Han kanske var "abnormt normal". Han gjorde vad som förväntades av honom utan att reflektera över det.*

Att göra vad som förväntas av en utan att reflektera över det. Det är ytterst normalt.

Vad händer när vi inte bara spelar, utan faktiskt identifierar oss med våra roller? När uniformen har blivit oss kär?

Själv har jag ofta förundrats över vänner som redan efter några månader på ett nytt jobb, benhårt försvarar företagets eller myndighetens ideologi och verksamhet. Det kan vara svårare att lägga märke till fenomenet hos sig själv.

En god vän till mig berättade om en visionsverkstad som genomfördes vid en internutbildning för nyanställda akademiker vid Vägverket. Något överraskande målade samtliga nyanställda upp bilder av en grönare framtid där bilismen successivt avvecklas till förmån för andra, mer miljöanpassade kommunikationsmedel.

Var finns dessa visionärer om 10 år?

Jag antar att några av dem kommer att hoppa av när spänningen blir för stor mellan Vägverkets rollföreskrifter och vad de innerst inne drömmer om.

Andra kommer snart att "glömma" och kalla människor som hyser visioner om ett grönare samhälle för "naiva drömmare".

Men jag tror att de flesta tillhör den tredje gruppen, de som fortsätter att leva i spänningen mellan rollen och vad de innerst inne tror på, och som plågas av det.

Dom finns överallt. Människor som bär på en gnagande olust till sitt dagliga värv, men ändå fortsätter. De finns även bland höga politiker och tjänstemän, i företagsledningar, bland företrädare för intresseorganisationer och även i de yrken där "frihet" är honnörsord: bland forskare och journalister.

För att klara av att gå till jobbet tröstar de sig med att de faktiskt gör sitt bästa, att det politiska läget kräver, att chefen har sagt, att just nu är det inte möjligt, men om vi fick mer miljömedvetna konsumenter kanske, eller mer miljömedvetna politiker, eller om andra länder gick före..."jag har ju handlagt alla ärenden, varit punktlig, skött mitt jobb"....

Ibland undrar jag hur världen skulle se ut om alla gjorde det som de innerst inne kände var rätt. Istället för att göra det som förväntas.

Semestern är ett utmärkt tillfälle att kliva ut ur rollen och syna den. Stämmer min egen vision av en hållbar framtid med de värderingar som jag direkt eller indirekt försvarar när jag spelar min yrkesroll?

Inte undra på att EU-folket är irriterade på det långa svenska sommarlovet.